

PLANTUIEN KOMEN PRIMA VOOR DE DAG

„Deze plantuien zijn heel mooi de winter uit gekomen. De bladpunten zien er misschien nog wat grauw en groezelig uit, maar dat zal de komende weken snel bijtrekken”, zegt teeltadviseur Bart de Jong (links), terwijl hij begin maart met stagiair Tygo Palinckx een perceel plantuien in de omgeving van Krabbendijke (Zld.) bekijkt. Beide mannen trekken ook een paar plantjes uit de grond om het wortelstelsel te checken. Ook dat ziet er sterk en gezond uit. „Binnenkort nog even wat KAS erop en dan groeien deze uien als een tierelier”, zo concludeert De Jong tevreden.

‘Bij een hoge ziektedruk kan het wel eens heel spannend worden’, lees verder op pagina 4.

‘UITDAGING OM VALSE MEELDAUW TE BEHEERSEN WORDT STEEDS GROTER’

Valse meeldauw is een grote bedreiging voor de uienteelt. Welke veranderingen of maatregelen zijn er nodig om de ziekte nu en in de toekomst te kunnen beteugelen? Drie uien-specialisten geven hun visie hierop aan de hand van zes prikkelende stellingen.

Johan van Riet, Alliance BV:
‘Gebieden met jaarrond uien lopen tegen steeds meer uitdagingen aan’

Johnny Remijn, Delphy BV:
‘Een rotatie van 1-op-6 uien is te krap. Dat moet minimaal 1-op-8 zijn’

Wobbe van der Veen, Agrowin BV:
‘Winteruien verbieden is geen optie, maar je moet er wél bovenop zitten.’

Lees verder op pagina 2 en 3.

Valse meeldauw (Bremia) in sla

VALSE OF ECHTE MEELDAUW?

Meeldauw blijft een vaste spelbreker in veel teelten, buiten én onder glas. Maar wie ‘meeldauw’ als één ziekte benadert, loopt in de praktijk al snel achter de feiten aan. **Valse meeldauw** en **echte meeldauw** lijken qua naam op elkaar, maar verschillen sterk in biologie, infectiemoment en aanpak.

Lees verder op pagina 6 en 7.

IN DEZE KOERIER...

- ‘Bij een hoge ziektedruk kan het wel eens heel spannend worden’* 4
- ‘Met Serenade in de mix blijven we meeldauw de baas’* 5
- Valse of echte meeldauw? Het verschil bepaalt je strategie* 6
- De teelt van ijsbergsla staat meer dan ooit onder druk’* 8
- ‘Meeldauw kan ons zomaar weer eens verrassen’* 10
- ‘Wij gaan voor eenvoud en gemak’* 11

'DE UITDAGING OM DE ZIEKTE TE BEHEERSEN WORDT STEEDS GROTER'

Valse meeldauw is een grote bedreiging voor de uienteelt. Door verschraving van het middelenpakket en toenemende beperkingen voor de nog resterende middelen, worden de teeltrisico's steeds groter. Welke veranderingen of maatregelen zijn er nodig om de ziekte nu en in de toekomst te kunnen beteugelen? Drie uien-specialisten geven hun visie hierop aan de hand van zes prikkelende stellingen.

Naam: Johan van Riet

Bedrijf & functie: Alliance BV, vertegenwoordiger akkerbouw/veehouderij/loonwerk

In sommige gebieden worden vrijwel jaarrond uien (winteruien - plantuien - zaaiuien) verbouwd. Dit zorgt voor een constante druk van valse meeldauw. Het is voor het voortbestaan van de uienteelt essentieel om deze 'groene bruggen' af te breken.

„Gebieden waar bijna jaarrond uien worden geteeld lopen al jaren tegen extra uitdagingen aan in vergelijking met gebieden waar enkel zaaiuien worden geteeld. Daarom zien we de uienteelt in 'probleemgebieden' ook deels verdwijnen - denk aan witrot, valse meeldauw, trips en fusarium. De praktijk en ook de markt verbreken deze 'groene bruggen' dus grotendeels zelf.

Wél ben ik ervan overtuigd dat we technisch nog steeds perfect uien kunnen telen in gebieden met winteruien, plantuien en zaaiuien. De mogelijkheden op gebied van teelt en gewasbescherming zijn er. Maar, kijkend naar het rendement per hectare, zal de teelt hier wel steeds meer spaak lopen, omdat de extra kosten niet altijd meer gedekt worden door de opbrengst.”

De teelt van winteruien zou verboden moeten worden.

„Nee, ik ben geen voorstander van het verbieden van teelten.”

Telers moeten een ruimere rotatie voor uien aanhouden. 1-op-6 uien is te krap.

„Vooropgesteld: een teler moet niets. Maar de praktijk laat al jaar en dag zien dat een ruimere rotatie doorgaans minder problemen geeft en daardoor een beter financieel rendement. De kans op aantasting door grondgebonden ziekten als witrot en Fusarium is gewoon groter naarmate de rotatie krappere wordt.

Als teler dien je jezelf af te vragen welk risico je in een teelt als uien legt. Een teelt die alleen maar duurder wordt, waar de uitdagingen groter worden en het rendement de laatste

jaren ook wisselvallig is. Voor uien is een goede opbrengst belangrijk, maar de kwaliteit is in mijn ogen nog belangrijker om tot een positief saldo te komen.”

Het uitrollen van meeldauwresistente rassen naar de praktijk gaat veel te langzaam.

„Daar ben ik het mee eens, maar blijkbaar zijn de problemen met valse meeldauw in uien nog niet groot genoeg voor telers... In ons werkgebied in Noord-Brabant heeft valse meeldauw in de jaren 2021 en 2024 op veel percelen flink opbrengst gekost. Dan is in mijn ogen gemakkelijk de rekensom te maken dat valse meeldauw-resistente rassen prima uit kunnen. De meerkosten van het zaaizaad verdienen je door de jaren weer terug met minder bespuitingen en een opbrengstgarantie in jaren met veel valse meeldauw. Tegelijkertijd kunnen we ook met niet-resistente rassen in combinatie met de beste gewasbeschermingsmiddelen, spuittechniek en spuitmomenten onze uien nog steeds zo goed als vrij houden van valse meeldauw. Alleen ben je als teler vaak nog van meer factoren afhankelijk die je zelf niet in de hand hebt. Er is nooit een garantie dat de teelt slaagt.”

'HOE BREDER DE BUFFERSTROOK LANGS DE SLOOT, HOE BETER'

Thermische behandeling van plantmateriaal tegen valse meeldauw zou gemeengoed moeten worden.

„Ja, wat mij betreft wel! Dit gaat zeker zorgen voor minder problemen in de teelt.”

Telers zouden verplicht een bufferstrook rond het uienperceel of een infiltratiegreppel parallel aan de sloot aan moeten leggen om te voorkomen dat middelen (o.a. tegen valse meeldauw) in het oppervlaktewater terecht kunnen komen.

„Door wetgeving wordt hier al op gestuurd en is het al zo ongeveer verplicht. Percelen grenzend aan oppervlaktewater hebben al een verplichte drie meter brede bufferstrook. Op het lijstje van gewasbeschermingsmiddelen die te vaak teruggevonden worden in het oppervlaktewater staan onder andere Fandango, Stomp en Tracer. Dat zijn alle drie middelen die we voor de toekomst van de uienteelt heel hard nodig hebben. Voor alle uientelers is het van belang om deze toegelaten te houden. Daarmee vraagt het voor iedereen inspanningen om te zorgen dat deze middelen uit de sloot blijven. Ik zeg daarom: hoe breder de bufferstrook langs de sloot, hoe beter. Zelf ben ik ervan overtuigd dat er altijd oplossingen komen wanneer uitdagingen nóg uitdagender worden. Maar, het wordt er niet makkelijker op. En ook: alles heeft een kostenplaatje. Bedenk dat wanneer een teelt te makkelijk is, iedereen deze gaat oppakken. Dan komt het met de prijs meestal niet goed. Dat is de andere kant van de uienteelt. Voor vakmensen die bovenop de teelt zitten blijft er echter ruimte.”

Naam: Johnny Remijn

Bedrijf & functie: Delphy BV, senior adviseur akkerbouw & specialist gewasbescherming

In sommige gebieden worden vrijwel jaarrond uien (winteruien - plantuien - zaaiuien) verbouwd. Dit zorgt voor een constante druk van valse meeldauw. Het is voor het voortbestaan van de uienteelt essentieel om deze 'groene bruggen' af te breken.

„Ik ben zelf o.a. werkzaam in Zeeuws-Vlaanderen. Met name in het oostelijk deel van mijn werkgebied worden nog relatief veel uien geteeld. Jaarlijks worden hier ook een aantal percelen winter zaai- en of plantuien gezet. In dit gebied worden op de lichtere gronden ook tweedeaars plantuien vroeg in het voorjaar geplant en natuurlijk staan er ook nog de nodige hectares zaaiuien.

Elk jaar worden er ook diverse percelen uien niet geoogst, vanwege moeilijke oogstomstandigheden, of zoals afgelopen jaar door ernstige aantasting van Fusarium. Dit zorgt ervoor dat er in het gebied het jaarrond uien op het veld staan. Afgelopen herfst is in de winteruien en in de niet geoogste uien al valse meeldauw gevonden. Dus ja, we moeten er absoluut werk van maken om die groene bruggen af te breken.”

De teelt van winteruien zou verboden moeten worden.

„De teelt van winteruien zorgt ervoor dat in de herfst en vroege voorjaar al meeldauwbesmettingen in het gebied aanwezig zijn. Dat in combinatie met de teelt van vroege tweedeaars plantuien zorgt ervoor dat er een hoge druk is van valse meeldauw. Bij gebrek aan goede curatieve gewasbeschermingsmiddelen is deze schimmel eigenlijk niet meer te bestrijden. Als er geen goede gewasbeschermingsmiddelen toegelaten worden en er nog geen goede resistente rassen zijn, zou een teeltverbod van winteruien en een scherpe controle op uienopslag en afvalhopen een goede maatregel zijn om de cyclus van de schimmel te doorbreken.”

Telers moeten een ruimere rotatie voor uien aanhouden. 1-op-6 uien is te krap.

„Ja, een rotatie van 1-op-6 uien is voor de teelt te krap. Wij mij betreft moet dit minimaal 1-op-8 zijn. Dat is niet alleen nodig voor het doorbreken van de valse meeldauwcyclus, maar ook om bodemgebonden ziekten zoals Fusarium, witrot, pinkroot beter te kunnen bestrijden.”

Het uitrollen van meeldauwresistente rassen naar de praktijk gaat veel te langzaam.

„Ja, enige versnelling daarin zou zeker wenselijk zijn. Maar meeldauwresistente rassen kweken en zaad vermeerderen vraagt veel tijd en inspanning van de kwekers. Natuurlijk zijn

resistente rassen welkom in het assortiment, mits ze ook voldoende andere goede eigenschappen hebben, zoals kiemrust, hardheid, huidvastheid etc. Persoonlijk denk ik dat resistenties tegen bodemgebonden schimmels minstens zo belangrijk zijn.”

‘EEN ROTATIE VAN 1-OP-6 UIEN IS VOOR DE TEELT TE KRAP’

Thermische behandeling van plantmateriaal tegen valse meeldauw zou gemeengoed moeten worden.

„Ja, dat vind ik wel. We kunnen er niet van uitgaan dat de teelt van eerstejaars plantuien helemaal schimmelvrij verloopt. Daarom is een goede behandeling van het plantgoed tegen schimmels essentieel. Een thermische behandeling van het plantmateriaal is dan heel belangrijk.”

Telers zouden verplicht een bufferstrook rond het uienperceel of een infiltratiegreppel parallel aan de sloot aan moeten leggen om te voorkomen dat middelen (o.a. tegen valse meeldauw) in het oppervlaktewater terecht kunnen komen.

„De meeste middelen hebben al de restrictie op het wettelijk gebruiksvoorschrift om een teeltvrije strook aan te leggen, om emissie naar het oppervlaktewater te voorkomen. Langs watervoerende sloten ligt sowieso al een bufferstrook van drie meter die verplicht is vanuit de mestwetgeving. Een infiltratiegreppel evenwijdig aan de sloot klinkt mooi. En op perfect vlakke percelen zal een dergelijke greppel in de bufferstrook ongetwijfeld goed kunnen om afspoeling te voorkomen. Maar in mijn werkgebied zie ik dat niet voor me. Hier zijn de meeste percelen niet perfect vlak of bol, maar liggen er vaak laagtes in de percelen. Bij hoosbuien loopt het water naar de laagtes en zul je met een greppel het effect van afspoeling niet kunnen voorkomen. Teelt van uien op ruggen met drempels zou in mijn ogen een beter alternatief kunnen zijn om afspoeling te voorkomen.”

Naam: Wobbe van der Veen
Bedrijf & functie: Agrowin BV, teeltadviseur akkerbouw

In sommige gebieden worden vrijwel jaarrond uien (winteruien - plantuien - zaaiuien) verbouwd. Dit zorgt voor een constante druk van valse meeldauw. Het is voor het voortbestaan van de uienteelt essentieel om deze ‘groene bruggen’ af te breken.

„Het klopt dat dit zorgt voor een groene brug, maar wanneer je deze teelten gaat zetten moet je ook zorgen voor de juiste strategie. Zorg dat je bewust omgaat met de keuze voor een teelt en de strategie die daarbij hoort.”

De teelt van winteruien zou verboden moeten worden.

„Verbieden is geen optie. De teelt van winteruien zorgt misschien voor een ‘groene brug’, maar geeft met de juiste strategie en het op tijd inzetten van de middelen tegen valse meeldauw juist ook vaak goede resultaten. Belangrijk bij deze teelt is dat je er bovenop zit en tijdig start met de valse meeldauwbestrijding.

Bedenk verder dat in een teelt van tweedejaars plantuien de valse meeldauw vaak al mee kan komen vanuit de eerstejaars plantuien. En dat de druk dan al vroeg in de teelt veel hoger is en er dus veel meer valse meeldauw in kan zitten dan in de winterzaaiuien. Moet deze teelt dan ook verboden worden...?”

Telers moeten een ruimere rotatie voor uien aanhouden. 1-op-6 uien is te krap.

„Met betrekking tot grondgebonden ziekten zoals fusarium en witrot zou je kunnen zeggen: moeten we niet naar een nog ruimere rotatie? Maar voor valse meeldauw is 1-op-6 eigenlijk wel voldoende. Belangrijk is wel om goed te kijken na de voorgaande jaren. Zijn er uien door omstandigheden (deels) niet gerooid? Heb je last van opslagplanten? Of zijn er in het verleden misschien uien over het land verspreid bij geen afzet of slechte kwaliteit? Is dat het geval, dan is een ruimere rotatie te overwegen.”

‘DIE EERSTE STAP VAN INFILTRATIE-GREPPELS ZAL ONS AL HEEL VEEL HELPEN’

Het uitrollen van meeldauwresistente rassen naar de praktijk gaat veel te langzaam.

„Natuurlijk zou versnelling wenselijk zijn. Maar kán dit wel veel sneller? Op dit moment is het al heel lastig om voldoende zaaizaad in het algemeen beschikbaar te hebben. Dus laat staan voor resistente rassen.”

Thermische behandeling van plantmateriaal tegen valse meeldauw zou gemeengoed moeten worden.

Ja, dit zou echt gemeengoed moeten worden, want er gaat heel gemakkelijk meeldauw mee naar de teelt van tweedejaars plantuien. Ook al is dit niet zichtbaar geweest in de teelt van eerstejaars plantuien. Meestal zijn er wél infectie, maar door de lange incubatie zijn die aantastingen niet altijd zichtbaar in de teelt.”

Telers zouden verplicht een bufferstrook rond het uienperceel of een infiltratiegreppel parallel aan de sloot aan moeten leggen om te voorkomen dat middelen (o.a. tegen valse meeldauw) in het oppervlaktewater terecht kunnen komen.

„Voor het behoud van het middelenpakket zou je kunnen stellen dat je dit moet gaan verplichten. Maar in de praktijk is dit best wel lastig om dit ook echt te realiseren. Bufferstroken en teeltvrije zones zijn al verplicht en daar zou natuurlijk prima een infiltratiegreppel in kunnen liggen. En wordt het echt heel nat en moet er noodgedwongen water worden afgelaten, dan kun je alsnog doorsteken naar de sloot voor een snellere afvoer van water. Die eerste stap van infiltratiegreppels zal ons al heel veel helpen in het verminderen van de afspoeling van middelen naar oppervlaktewater. Dus ook voor ons als adviseurs ligt hier een taak om dit nog vaker en beter uit te blijven leggen aan de telers.”

‘BIJ EEN HOGE ZIEKTEDRUK KAN HET WEL EENS HEEL SPANNEND WORDEN’

Blijft valse meeldauw in uien wel beheersbaar met het huidige middelenpakket? Volgens teeltadviseur Bart de Jong van Theunisse BV kan het wel eens heel spannend gaan worden bij een hoge ziektedruk. „De les van twee jaar geleden is dat we vooral op tijd moeten starten en daarna nergens steken mogen laten vallen in het spuitschema.”

„Zitten er nog nieuwe middelen tegen valse meeldauw in de pijplijn? Hoe vaak mogen we de beschikbare middelen gebruiken? En: is dit schema voldoende sluitend bij een hoge ziektedruk? Het zijn vragen die Bart de Jong regelmatig op zich afgevuurd krijgt. „Uientelers zijn er niet gerust op of ze valse meeldauw onder controle kunnen blijven houden. Voor velen zit seizoen 2024 nog vers in het geheugen; de ziekte heeft toen enorm huisgehouden. Zéker in mijn werkgebied - West-Brabant en delen van Zeeland - was de schimmel amper af te stoppen.”

Bart de Jong is teeltadviseur akkerbouw bij Theunisse BV in Steenbergen. Zijn werkgebied omvat West-Brabant en Zeeland.

Risico's nemen toe

Met name in regio's waar veel winter- en plantuien staan en de uien beregend worden zijn de risico's groot, zo wil De Jong best erkennen. Al staat hier tegenover dat middelen tegen valse meeldauw juist beter opgenomen worden na beregenen. Bovendien is volgens hem het bewustzijn rondom de ziekte

is een belangrijke teelt in dit gebied. Ze zitten van oudsher al in het bouwplan, telers hebben het goed in de vingers, er valt geld mee te verdienen en de handel er rond omheen is ook vooral in dit gebied geconcentreerd. Dat alles gaat - ondanks de toegenomen risico's - niet zomaar veranderen.”

Alle middelen nodig

Om valse meeldauw in plantuien onder controle te kunnen houden zijn volgens De Jong alle daarvoor beschikbare middelen nodig. Hij maakt daarbij onderscheid tussen de drie sterkste middelen, Fandango, Orondis® Plus (+ Amistar®) en Zorvec® Epicaltrin (+ Kenbyo®) en de overige, ondersteunende fungiciden die zogezegd 'een grotere of een kleinere plus' voor valse meeldauw hebben. „Belangrijkste is om de drie sterkste middelen - die samen acht keer per seizoen mogen worden ingezet - zo optimaal mogelijk te positioneren. De andere ondersteunende middelen komen daar dan rondom heen, met name om de druk laag te houden.” Hoe de beschikbare middelen gepositioneerd moeten worden, hangt voor een deel af van het seizoen. Bij een lage valse meeldauwdruk zit er volgens de adviseur nog wel wat flexibiliteit in het schema en kan er ook nog wel wat gewisseld of 'opgerekt' worden. Bij een hoge ziektedruk wordt het aanzienlijk spannender. Met name de plek van het sterkste middel - Fandango - wordt dan cruciaal. Waar en wanneer zet je deze in? Omdat het middel sinds vorig jaar nog maar twee keer per seizoen mag worden toegepast, is een optimale positionering heel belangrijk geworden. De Jong: „Wij zetten Fandango voorlopig in op de vijfde en achtste bespuiting, met daarvoor - als derde bespuiting - Orondis Plus (+ Amistar) en ertussen - als zesde bespuiting - Zorvec Epicaltrin (+ Kenbyo). Daarna zullen we de bescherming tegen valse meeldauw tot het einde van de teelt rond moeten zetten met nog twee keer Orondis Plus en Zorvec Epicaltrin, samen met de vijf à zes ondersteunende middelen die we tussendoor positioneren. Of dat voldoende zal zijn bij een hoge ziektedruk blijft de grote vraag... Hoe dan ook zullen we alle middelen heel hard nodig hebben om het schema tot het einde sluitend te kunnen houden.”

Aliette: nieuw in plantuien

Hoewel er volgens de adviseur geen nieuwe 'krachtpatser' zoals Fandango in de pijplijn zit, verwacht hij nog wel wat nieuwe middelen die enige werking hebben tegen valse meeldauw. Voor komend seizoen is dat onder andere het middel Aliette. Deze is via een KUG (*kleine teelten uitbreiding, red.*) toegelaten in plantuien. Aliette heeft niet alleen een directe werking op schimmels, waaronder valse meeldauw, maar

‘ALLE MIDDELEN DIE EFFECT HEBBEN TEGEN VALSE MEELDAUW ZIJN MÉÉR DAN WELKOM’

de laatste jaren flink toegenomen. „Telers weten dat ze het zonder curatieve middelen moeten stellen en dat ze dus op tijd moeten beginnen met preventieve middelen. Tot een paar jaar terug was er nog de vuistregel dat je moest starten met spuiten zodra de eerste bladeren elkaar raakten. Tegenwoordig benadrukken we dat je al een week of twee eerder moet starten. Telers doen dat doorgaans ook, want niemand wil nog een keer zo hard z'n neus stoten als twee jaar geleden.” Op de vraag of het niet beter is om minder winteruien of plantuien te gaan telen, schudt De Jong zijn hoofd. „Plantuien

activeert ook het zelfverdedigingsmechanisme van de plant waardoor deze weerbaarder is tegen ziekten. Volgens De Jong heeft het middel weliswaar niet de kracht van Fandango, maar kan het zeker een aanvulling zijn in schema's tegen valse meeldauw. „Want nogmaals: alle middelen die effect hebben tegen deze schimmel zijn méér dan welkom.”

Orondis® Plus en Amistar® zijn geregistreerde handelsmerken van Syngenta
Zorvec® Epicaltrin is een geregistreerd handelsmerk van Corteva Agriscience
Kenbyo® FL is een geregistreerd handelsmerk van BASF

‘MET SERENADE IN DE MIX BLIJVEN WE MEELDAUW DE BAAS’

Porta Nova is één van de grootste Red Naomi-kwekers ter wereld, en streeft ernaar om altijd de best mogelijke kwaliteit rozen te leveren met de minste impact op de omgeving. De aanpak van echte meeldauw vormt het belangrijkste knelpunt in de rozenteelt. “Maar met Serenade in de mix blijven we meeldauw de baas”, zegt kweker Bart van Os.

Het is de tweede oogstronde van de dag. Zo'n 25 medewerkers van Porta Nova rijden langzaam met hun karren tussen de rozenbedden door om de mooiste bloemen te oogsten in één van de kassen. In de naastgelegen hal worden de rozen gesorteerd, gecontroleerd en verpakt voor de verkoop. Op jaarbasis worden bij de rozenkwekerij uit Waddinxveen (ZH) ruim 30 miljoen rozen gesneden. Slechts een klein deel daarvan, zo'n 5 procent, blijft in Nederland. De rest vindt zijn weg naar professionele bloemisten en arrangeurs door geheel Europa. “De kwaliteit, en daarmee de prijs, is hierbij de meest bepalende factor”, zegt Bart van Os.

Het doel van Porta Nova is het grootschalig kweken van topkwaliteit rozen. Een belangrijke graadmeter hiervoor is het vaasleven. Het bedrijf garandeert een vaasleven van minimaal tien dagen. Hiervoor doet Porta Nova in een aparte uitbloei-ruimte continu vaasleven testen. “Als je dit niet doet, heb je geen idee wat je aan het doen bent.”

Porta Nova wil concurreren op kwaliteit en duurzaamheid. “En dat met de modernste technieken en op een zo duurzaam mogelijke wijze”, voegt de kweker daar aan toe. Porta Nova is gespecialiseerd in de teelt van Red Naomi. “Eén soort, met wel 36 verschillende kwaliteiten. Van heel lang tot heel kort, van hoge kwaliteit tot rozen die niet voldoen aan de Porta Nova-standaarden.” De allermooiste sorteringen gaan vooral naar Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en de Nordics. De meer eenvoudige sorteringen vinden hun weg richting Oost-Europa. “Wij hebben voor alle klanten een rode roos. Het is maar net hoe dik de portemonnee van de klant is.”

Echte meeldauw grootste probleem

Echte meeldauw is het grootste probleem in de rozenteelt. “Zo'n 60 tot 75 procent van onze kosten voor gewasbescherming zit in de aanpak van deze schimmel”, zegt Van Os. Hij heeft niet de illusie dat zijn kassen vrij zijn van echte meeldauw. “De druk is er jaarrond. Doorgaans kunnen we de schimmel goed de baas blijven, maar in periodes met grote weersschommelingen in korte tijd, bijvoorbeeld zon gevolgd door een hagelbui en dan weer zon, wordt het lastig; dat zijn ideale omstandigheden voor meeldauw. Die grote overgangen in het klimaat zijn in de kassen niet 100 procent goed op te vangen.”

Het is de kunst om de druk van echte meeldauw laag te houden. Dat doet Van Os door standaard wekelijks een

Bart van Os is kweker bij rozenkwekerij Porta Nova in Waddinxveen (ZH). Het bedrijf is ontstaan door een fusie van drie rozenkwekerijen. Ze hebben hun kennis, ervaring en passie gebundeld met het doel om de beste rozen ter wereld te kweken. Het areaal kas beslaat 15 hectare, waarvan 1 kas dit seizoen niet in gebruik is als gevolg van een grote renovatie. Porta Nova is gespecialiseerd in de teelt van Red Naomi-rozen.

preventieve volvelds bespuiting uit te voeren. Hierbij zet hij een combinatie van middelen in, waaronder Serenade. “Serenade is een bedekkingsfungicide, het legt als het ware een laagje op het blad, waardoor de plant beschermd wordt tegen schimmels.”

Sputrobot met luchtondersteuning

Voor de gewasbescherming maakt Van Os gebruik van een spuitrobot die is voorzien van luchtondersteuning. Deze techniek is onmisbaar, vindt hij. “Met onder meer Serenade is een goede bladbedekking heel belangrijk. Alles wat je niet raakt, kan alsnog worden aangetast door meeldauw. Als het gewas erg vol staat, kom je er met een gewone spuit niet goed bij. Daarom is voor ons een goede spuittechniek net zo belangrijk als het middel zelf.” Daarnaast beschikt Porta Nova over vier UV-C-robots. Deze gaan één keer per twee dagen door het gewas, waarbij het UV-C-licht de schimmels doodt. Het één kan niet zonder het ander, is de ervaring van Van Os.

“De kracht van een goede aanpak van echte meeldauw zit in de combinatie van beide technieken. Het is en-en. Vroeger had je één sterk middel dat alles doodde. Nu werken we - gelukkig - met meer selectieve middelen.”

Tussen de belichtingslampen van de UV-C-robot heeft Van Os plakvallen bevestigd. Deze doen hun werk goed; de gele vallen zijn als een lappendeken bedekt met grote aantallen dode duponcheliamotjes. Het is een experimentele aanpak van deze motjes, vertelt Van Os. “Hoe groener je gaat werken, hoe meer last je krijgt van andere beestjes. Ze richten bij ons op zich geen schade aan, maar in grote aantallen zijn ze wel irritant.”

Laagste ecologische voetafdruk per roos

Porta Nova is een milieuvriendelijke kwekerij. En daarbij legt de kweker de lat behoorlijk hoog. “We streven naar de laagste ecologische voetafdruk per roos.” Enkele belangrijke stappen in die richting zijn al gezet. Sinds de verkoop van een ruim twintig jaar oude locatie is het bedrijf volledig gasloos en een deel van de ingekochte elektriciteit is groen geproduceerd. Door gebruik te maken van Full-LED-belichting bespaart het bedrijf ongeveer 40 procent op het elektriciteitsverbruik. In de kassen hangen warmtewisselaars die het hele jaar door zorgen voor een constant klimaat. De warmte van de zomer en de koude van de winter wordt tijdens deze seizoenen ‘geogst’ met warmtewisselaars en ondergronds opgeslagen. Deze energie wordt later hergebruikt om de kassen te koelen dan wel te warmen. “We gebruiken dus de temperatuur van het ene seizoen voor het andere.”

De inzet van biologische middelen als Serenade is voor Van Os ook een belangrijke stap richting vergroening. Dit soort middelen biedt ook weer ruimte om met natuurlijke vijanden te werken. Porta Nova is eind vorig jaar begonnen met een project genaamd ‘100% Groen geteeld’, met als doel om stap voor stap de inzet van synthetische gewasbeschermingsmiddelen naar 0 terug te dringen. Hierbij wordt onder meer Serenade als ondersteuning in het gewas toegepast.

“De combinatie van preventieve middelen en curatieve mid-

ALS JE EEN DEEL IN JE GEWAS VERGEET TE BEHANDELEN, GA JE DE STRIJD TEGEN MEELDAUW NIET WINNEN’

delen blijft de basis, ook in een 100% Groen geteeld systeem. Meeldauw vermeerdert zich heel snel, de cyclus duurt maar drie dagen.” Dat maakt een scherpe controle op de schimmel noodzakelijk. Een kleine aantasting wordt pleksgewijs aangepakt. “Als je een deel in je gewas vergeet te behandelen, ga je de strijd tegen meeldauw niet winnen.” Bovendien leidt de overgang op volledig groene middelen tot nieuwe uitdagingen. “Onder meer de luizenbestrijding wordt een grote uitdaging in de geïntegreerde teelt.”

‘Aliette is een blijvertje’

In de rozen van Porta Nova is vorig jaar gewerkt met het middel Aliette, een middel tegen Fusarium en Pythium. Van Os is blij dat Aliette weer een toelating heeft gekregen. “Naast de werking tegen Fusarium en Pythium geeft Aliette een boost aan de wortels. Dat is voor ons bedrijf belangrijk: de uitloop van de rozen vanuit het meerjarige gewas is gebaat bij een goed wortelgestel. Aliette is dan ook een blijvertje binnen ons bedrijf.”

VALSE OF ECHE MEELDAUW? HET VERSCHIL BEPAALT JE STRATEGIE

Meeldauw blijft een vaste spelbreker in veel teelten, buiten én onder glas. Maar wie 'meeldauw' als één ziekte benadert, loopt in de praktijk al snel achter de feiten aan. **Valse meeldauw** en **echte meeldauw** lijken qua naam op elkaar, maar verschillen sterk in biologie, infectiemoment en aanpak. Juist nu de speelruimte kleiner wordt moet je eerst bepalen of je met valse of echte meeldauw te maken hebt, dan de strategie kiezen.

Valse meeldauw: vooral risico bij bladnat en hoge RV

Familie: *Peronosporaceae*

Valse meeldauw wordt veroorzaakt door oömyceten (waterschimmels) uit de familie *Peronosporaceae*. Typisch is dat de aantasting vaak aan de onderkant van het blad zit. In de praktijk is valse meeldauw sterk gekoppeld aan **hoge luchtvochtigheid, dauw/condens en bladnat**; bij sla en ui wordt expliciet genoemd dat langdurige bladnatperiodes, een hoge RV en vochtig weer het risico verhogen.

Praktijkvoorbeelden (valse meeldauw)

- **Sla (*Lactuca sativa*)** - valse meeldauw door *Bremia lactucae* (*Peronosporaceae*).

- **Kasroos (*Rosaceae*)** - valse meeldauw door *Peronospora sparsa* (*Peronosporaceae*).

- **Ui (*Allium cepa*)** - valse meeldauw door *Peronospora destructor* (*Peronosporaceae*).

Echte meeldauw: zichtbaar, snel en niet afhankelijk van vrij water

Familie: *Erysiphaceae*

Echte meeldauw wordt veroorzaakt door schimmels uit de familie *Erysiphaceae* en is herkenbaar aan de witte, poederachtige aanslag (mycelium en conidia) die op het blad zichtbaar is.

Belangrijk voor de praktijk: echte meeldauw heeft **geen vrij water nodig**; bij komkommerachtigen kunnen infecties optreden onder relatief droge omstandigheden, terwijl dichte gewassen/laag licht en geschikte temperaturen de ontwikkeling versnellen.

Praktijkvoorbeelden (echte meeldauw)

- **Appel (*Malus spp.*)** - echte meeldauw door *Podosphaera leucotricha* (*Erysiphaceae*).

- **Aardbei (*Fragaria x ananassa*)** - echte meeldauw door *Podosphaera aphanis* (*Erysiphaceae*), ook bekend onder de oudere naam *Sphaerotheca macularis*.

- **Komkommerachtigen** - echte meeldauw door *Podosphaera xanthii* (*Erysiphaceae*).

- **Kasroos (*Rosaceae*)** - echte meeldauw door *Podosphaera pannosa* (*Erysiphaceae*).

Klimaat stuurt de verspreiding

Klimaat bepaalt vooral (1) wanneer infectie kan plaatsvinden en (2) hoe snel de ziekte cyclisch kan doorpakken.

Valse meeldauw (Peronosporaceae):

“bladnat is de aan/uit-knop”

- **Hoge RV + bladnat (dauw, regen, condens, bovenlangs beregenen)** vergroten de infectiekans; bij sla en ui worden langdurige bladnatperiodes en vochtig weer met een hoge RV expliciet als bevorderend genoemd.
- **Gematigde temperatuur** en vochtig weer zorgt ervoor dat valse meeldauw kan sporuleren en nieuwe infecties op gang komen. De incubatieperiode kan wel 14 dagen zijn.
- In de kas is **condens (natte nachten)** vaak de trigger: zodra het blad lang nat blijft, schiet het risico omhoog.

Echte meeldauw (Erysiphaceae):

“microklimaat in het gewas is de motor”

- Echte meeldauw heeft **geen vrij water** nodig en kan dus ook in drogere perioden blijven doorlopen; bij komkommertachtigen kunnen infecties optreden bij relatief lage RV, terwijl dichte gewassen en weinig licht de ziekte ondersteunen.
- **Gematigde temperaturen** en een groeizaam, dicht gewas versnellen de opbouw; in aardbei zien we dat de ziekte zich ontwikkelt onder gunstige temperaturen en luchtvochtigheid, met snelle verspreiding via conidia.
- Verspreiding gebeurt vooral via **luchtgedragen sporen/conidia**: bij appel wordt secundaire infectie expliciet gekoppeld aan windgedragen sporen die op jong blad landen.

Zie je problemen na **natte nachten/condens** → denk eerst aan **valse meeldauw**.

Zie je bij “droog” weer toch snel witte aanslag en opbouw in een dicht gewas → **echte meeldauw** is waarschijnlijker.

Snelle diagnose in de praktijk:

drie checks die werken

1. Was er bladnat/condens?

- **Ja**: valse meeldauw ligt voor de hand.
- **Nee** / relatief droog: echte meeldauw is waarschijnlijker.

2. Wat zie je?

- **Wit poederig op blad/stengel/knop**: past bij echte meeldauw (Erysiphaceae).
- **‘Downy’ sporulatie (vaak onderzijde) + bovenzijde vlekken/vergeling**: past vaker bij valse meeldauw (Peronosporaceae).

3. Past het bij het gewas?

- **Ui**: valse meeldauw door *Peronospora destructor*.
- **Appel**: echte meeldauw door *Podosphaera leucotricha*.
- **Aardbei**: echte meeldauw door *Podosphaera aphanis*.
- **Kasroos**: echte meeldauw door *Podosphaera pannosa*.

Conclusie

Valse en echte meeldauw lijken op elkaar, maar vragen een andere aanpak: valse meeldauw hangt samen met **bladnat/condens**, echte meeldauw kan ook bij **droger** weer doorzetten en geeft **witte poederige aanslag**. Wie meeldauw “op gevoel” bestrijdt, bestrijdt vaak de verkeerde tegenstander. Kijk eerst naar **bladnat, symptoombeeld en gewas** - en kies dan pas je maatregel. In een tijd van minder middelen is één stap het meest winstgevend: **eerst labelen, dan handelen**.

MAAK VAN DIAGNOSE
JE STANDAARD - DAN BLIJFT
MEELDAUW EEN PROBLEEM
DAT JE VÓÓR BENT.

ADVERTORIAL

Aliette®

Weerstand langdurig versterkt!

Langdurig effectief tegen Phytophthora

Voor meer informatie over Aliette, bezoek agro.bayer.nl of vraag ernaar bij uw lokale distributeur en/of adviseur. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

BAYER

'DE TEELT VAN IJSBERGSLA STAAT MEER DAN OOIIT ONDER DRUK'

Is er nog toekomst voor de teelt van ijsbergsla in Nederland nu er vrijwel geen mogelijkheden meer zijn om luizen effectief te bestrijden? Dolf Ursem vraagt het zich meer dan ooit hardop af. Samen met compagnons Ivan en Niels Zuurbier (UZ Vegetables) teelt hij jaarlijks zo'n 170 hectare ijsbergsla rondom het Noord-Hollandse Heerhugowaard. Half maart zijn de eerste hectares 'toch maar weer' geplant. „Want we moeten als bedrijf toch door. Voor onszelf en ook voor alle mensen die hier werken”, zegt hij strijdbaar. Wat hem betreft moet de volledige keten nog véél meer benadrukken dat ijsbergsla telen zonder goede luismiddelen gewoon niet mogelijk is en dat er zo snel mogelijk vrijstellingen voor effectieve middelen moeten komen.

Is het nog wel leuk om groenteteler te zijn? Dolf Ursem neemt de eerste vraag met een glimlach in ontvangst. „Ja, het vak zelf is en blijft prachtig. Alleen wordt het ons wel steeds moeilijker gemaakt - met name wanneer het over gewasbescherming en regelgeving gaat. Dan wil ons enthousiasme ook wel eens omslaan naar onvrede of zelfs frustratie.”

Ursem zegt regelmatig te praten met beleidsmakers over de moeilijkheden en belemmeringen die hij ervaart om zijn gewassen ziekte- en plaagvrij te houden. „Begrip voor onze zorgen is er dan meestal wel, maar vervolgens wordt er weinig of niets mee gedaan. Wetgeving maakt het niet mogelijk om hier zomaar iets in te veranderen, wordt er dan vaak gezegd. Tja, met dat soort antwoorden zakt de moed me wel eens in de schoenen. Dan denk ik: als we dit met z'n allen willen veranderen, dan moet het toch ook mogelijk zijn?”

Plantgoedbehandeling

Ook afgelopen winter heeft de ijsbergslateler weer meerdere overleggen gehad met vertegenwoordigers van LTO en andere belangenbehartigers binnen de keten. Daarnaast zijn er samen met plantenkwekers (hoor- en wederhoor)gesprekken geweest met de NWWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, red.) over mogelijke vrijstellingen van middelen. „Door deze gesprekken zijn onze zorgen ook bij de nieuwe staatssecretaris Erkens onder de aandacht gekomen”, zo weet Ursem. „Hopelijk dringt de ernst van de zaak nu eens goed door, want waar we nu in ijsbergsla tegenaan lopen, gaat de komende jaren in veel meer teelten spelen.”

Belangrijkste discussiepunt op dit moment is de plantgoedbehandeling met middelen tegen de nasonovia-luis (o.a. via de phytodrip- of dipmethode). In Nederland zijn deze behandelingen niet toegestaan, maar in buurlanden België en Duitsland zijn deze - middels vrijstellingen - wel mogelijk. Ursem legt uit:

Dolf Ursem runt samen met compagnons Niels en Ivan Zuurbier het bedrijf UZ Vegetables in Heerhugowaard (N-H). Jaarlijks wordt er op zo'n 250 hectare ijsbergsla, spitskool, witte kool en platte zoete kool geteeld. Ijsbergsla in met ca. 170 hectare de grootste teelt.

Is er nog toekomst voor de teelt van ijsbergsla in Nederland nu er vrijwel geen mogelijkheden meer zijn om luizen effectief te bestrijden?

„Met zo'n plantgoedbehandeling blijft de ijsbergsla de eerste drie tot vier weken na planten vrij van luis. Van de zes tot zes-en-een halve week dat de sla op het land staat, ben je dus het grootste deel gevrijwaard van luis - en dan specifiek van de nasonovia-luis, die zich diep in de kroppen kan nestelen.”

Toch naar Duitsland of België..?

De Noord-Hollander ziet dat nogal wat slatellers in het zuiden van Nederland zijn uitgeweken naar België om daar hun plantgoed te laten behandelen. Zelf heeft hij daar dit seizoen (nog) niet voor gekozen. Enerzijds om de goede relaties met hun huidige leverancier van plantmateriaal intact te houden, maar anderzijds ook om deze 'noodmaatregel' niet te normaliseren. „Als we nu alles in België of Duitsland laten behandelen, halen we voor een deel ook de urgentie weg om de plantgoedbehandeling naar Nederland te krijgen. Of anders gezegd: we gaan dan mee in iets wat eigenlijk heel krom is”, zo stelt hij.

Toch sluit Ursem niet uit dat ook hij plantgoed in België of Duitsland laat behandelen. „We hebben nu plantmateriaal ingekocht tot half mei. Tot die datum zit de sla nog onder acryldoek en is de kans op luis nog niet zo groot. Voor daarna moeten we nog een beslissing nemen. Dat zal best moeilijk worden... Wij moeten namelijk ook gewoon concurreren met onze collega's. Als zij wél luisvrije(re) sla kunnen telen met zo'n plantgoedbehandeling en wij niet, dan ben je als bedrijf gauw weg.”

Movento wordt gemist

Om niet alle kaarten op de plantgoedbehandeling te zetten, pleit Ursem ook nadrukkelijk voor een vrijstelling van het middel Movento (dat afgelopen jaar voor laatste gebruikt mocht worden in Nederland, red.). „Movento was het enige selectieve, systemische middel waarmee we gedurende het hele teeltseizoen de sla op een duurzame manier luisvrij konden houden. In die zin was het een heel mooie en belangrijke verzekeringspremie voor ons; zonder dit middel zijn de teeltrisico's enorm toegenomen.” Ursem benadrukt dat er ook nog steeds pyrethroïden mogen worden gebruikt tegen schadelijke insecten (en dus ook luizen), maar dat hij deze vanwege het schadelijke effect op alle (nuttige) insecten liever niet wil inzetten. „In feite ga je met zo'n allesdoder weer terug in de tijd; dat moet je in mijn ogen gewoon niet willen. Maar ik zeg er meteen bij: als het met de luizen helemaal uit de hand loopt, worden we daar wel toe gedwongen. Een vrijstelling voor het gebruik van Movento zou dus in alle opzichten een veel betere optie zijn.”

Nauwelijks alternatieven voor chemie

Gevraagd naar mogelijke alternatieven voor chemie, ziet Ursem op dit moment nog niet zoveel perspectieven. „Er zijn de afgelopen jaren meerdere grote praktijkproeven gedaan met groene, biologische middelen. Maar de resultaten waren vrijwel allemaal teleurstellend. Bij een lage luisdruk is er nog wel iets te bereiken met deze middelen, maar bij een hoge luisdruk werken ze gewoon onvoldoende.” Afgelopen jaar heeft de ijsbergslateler ook wat geëxperimenteerd met het uitzetten van natuurlijke vijanden (zweefvliegen). Ook dat doet volgens hem ‘wel iets’ tegen luizen, maar het is net als bij de biologische middelen gewoon niet genoeg.

Ursem benadrukt dat groene, biologische middelen wél een ondersteunende rol kunnen hebben bij de luisbestrijding, vooral wanneer de luisdruk nog niet zo hoog is. „Waar dat mogelijk is, gaan we ze zeker gebruiken. Ook wij willen liefst zo veel mogelijk van de chemie af, maar zoals eerder gezegd: voorlopig kunnen we gewoon niet zonder.”

Resistente rassen beperkt beschikbaar

Ook voor wat betreft de inzet van (nasonovia)resistente slarassen zijn de mogelijkheden vooralsnog beperkt. Ursem vertelt dat er voor komend seizoen in ieder geval twee resistente rassen beschikbaar zijn. Beide heeft hij afgelopen jaar al op zeer kleine schaal (0,1 ha) kunnen testen. „Allebei de rassen hebben het goed gedaan in vergelijking met niet-resistente rassen, dus daar gaan we zeker mee door.” Verder komen er dit jaar nog 3 of 4 resistente rassen op de markt, maar daarvan is slechts een zeer beperkte hoeveelheid zaad beschikbaar.

Hoewel de teler blij is met de nasonovia-resistente rassen, tempert hij ook meteen de verwachtingen ervan. „Het is een bouwsteen om aantasting door luis te verminderen, met name aan het einde van het seizoen. Maar het is zeker niet zo dat de planten hierdoor luisvrij zijn. Bovendien is er een reële kans dat de resistenties doorbroken worden - zeker wanneer we ze bij een hoge luisdruk niet kunnen ondersteunen met chemie.” Om de resistenties te beschermen is het volgens hem belangrijk om voldoende afstand te houden met niet-resistente rassen. „Ook dat maakt de inzet weer een stukje ingewikkelder.”

'MIJN COLLEGA'S
EN IK PRODUCEREN
NOG STEEDS DE MOOISTE,
SCHOONSTE EN GEZONDSTE
PRODUCTEN DIE ER ZIJN'

'Zijn we wel gewenst in Nederland?'

Voor de langere termijn heeft Ursem zijn hoop vooral gericht op nieuwe technieken, zoals bijvoorbeeld het doden van luizen met behulp van lasers. „Deze techniek staat nu nog in de kinderschoenen, maar het lijkt erop dat je hiermee luizen diep in de krop kunt doden zonder schade aan het blad”, zo weet hij.

Totdat dit soort technieken praktijkrijp zijn, hoopt hij vooral dat er 'niet teveel middelen af gaan en hopelijk nog een paar goede bijkomen'. Erg positief daarover is hij echter niet. Hij vertelt: „Afgelopen winter toonde een gewasbeschermingsspecialist een lijstje met acht middelen die misschien via een vrijstelling of KUG in Nederland toegelaten kunnen worden. Dat klonk mooi, totdat hij vertelde dat al deze middelen al meerdere jaren een normale toelating hadden in de landen om ons heen. Dan vraag je je toch wel af: zijn we als groentelers eigenlijk wel gewenst in Nederland? Afgelopen jaar hebben we 20 hectare ijsbergsla om moeten ploegen vanwege teveel luizen. En van de laatste 50 hectare van het seizoen hebben we om diezelfde reden maar de helft geoogst. Tot slot hebben we ook nog eens een paar vrachten retour gekregen omdat er volgens de afnemer teveel luis in zat. Zoiets willen we niet nog een keer meemaken. Daarom nogmaals mijn oproep: laat een plantgoedbehandeling toe in Nederland en overweeg een vrijstelling voor Movento. En misschien wel het allerbelangrijkste: stop met al die beperkingen op het gebied van gewasbescherming, want die werken averechts. Mijn collega's en ik produceren nog steeds de mooiste, schoonste en gezondste producten die er zijn. Maar laat dat vooral ook zo blijven.”

SIVANTO[®]

prime

Onmisbaar insecticide in tuinbouw!

Effectieve aanpak van bladluizen en andere insecten

B
A
Y
E
R

Voor meer informatie over Sivanto Prime, bezoek agro.bayer.nl of vraag ernaar bij uw lokale distributeur en/of adviseur. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

'MEELDAUW KAN ONS ZOMAAR WEER EENS VERRASSEN'

„Nee, meeldauw staat op dit moment niet vooraan in het rijtje van probleemziekten en -plagen in appel en peer. We hebben gelukkig nog voldoende middelen tegen deze schimmel, waardoor we hem doorgaans goed onder controle kunnen houden. Maar dat neemt niet weg dat meeldauw ons altijd weer kan verrassen. Daarom moeten we er zeker aan het begin van het seizoen scherp op blijven.”

Gewasbeschermingsspecialist Max Vervoorn van CAF schetst in een paar zinnen hoe hij tegen de schimmelziekte meeldauw aankijkt. Hij ziet dat fruitteelers hun focus vooral gericht hebben op de schurftbestrijding en dat de aandacht voor meeldauw wat dreigt te verslappen. Wat extra aandacht voor meeldauw ziet hij daarom als een 'nuttige oprissing'. **Tuinbouw Koerier** sprak erover met hem.

Wat is op dit moment (begin maart, red.) de stand van zaken rondom meeldauw in appel en peer?

„Afgelopen jaar is door het relatief droge en warme weer ideaal geweest voor de ontwikkeling van meeldauw. De uitgangssituatie voor komend voorjaar lijkt dus niet echt gunstig. Omdat de schimmel overwintert als mycelium in de blad- en bloemknoppen, heeft het winterweer in Nederland er nauwelijks invloed op. En met de relatief zachte winter die we nu achter de rug hebben kan meeldauwdruk wel eens groter zijn dan we de afgelopen jaren gewend waren.”

Wat zijn gunstige omstandigheden voor meeldauw om zich te ontwikkelen?

„In algemene zin geldt dat temperaturen tussen de 20 en 27 graden en een relatieve luchtvochtigheid van 70 procent of hoger ideaal zijn voor kieming van de sporen. De schimmel gedijt verder goed onder drogere omstandigheden en houdt ten opzichte van andere schimmels niet van regen. De meeste telers weten dit wel, maar hebben niet altijd in de gaten dat meeldauw al heel vroeg toe kan slaan. Van oudsher is er een vuistregel dat de eerste bespuiting moet plaatsvinden in het roze knopstadium. Maar bij een hogere druk is mijn advies om dit eerder te doen, in het groene knopstadium.”

Wat kun je preventief tegen meeldauw doen?

„Het belangrijkste is om op tijd de meeldauwpluimen weg te knippen. Dit is immers de bron van latere meeldauwinfecties. Dit wegnippen gebeurt meestal wel tijdens de wintersnoei, maar krijgt later in het seizoen steeds minder prioriteit, zo zien we in de praktijk. Dit heeft vooral met beschikbare arbeid te maken. In het groeiseizoen is het vaak al druk; een of twee extra rondes maken om meeldauwpluimen eruit te knippen is dan een behoorlijk grote en dure opgave. Toch zie ik dat bedrijven die dit consequent doen, door de jaren heen minder problemen hebben met meeldauw. In mijn ogen loont het daarom altijd om die rondes uit te voeren.

Verder is het belangrijk om de groei tijdig af te sluiten. Dat kan

Max Vervoorn is specialist gewasbescherming grootfruit bij CAF in Waardenburg.

door de watergift op tijd te knippen, maar ook door wortel-snijden of toepassing van groeiremmers.”

Zijn er voor wat betreft de ziektedruk verschillen tussen regio's?

„Nee, daarin zien we geen wezenlijke verschillen. Omdat appels gevoeliger zijn dan peren, zien we in gebieden met veel appels wel wat meer meeldauw opduiken. Met name wanneer er gevoelige soorten staan, zoals Jonagold en Elstar. De perceelsgeschiedenis kan wél een grote invloed hebben. Ik ken appelpercelen waar jarenlang geen meeldauwpluimen zijn geknipt. Daar is de druk inmiddels zo hoog opgelopen, dat de teler waarschijnlijk nooit meer van de meeldauw af komt. Het zijn misschien uitzonderingen, maar het zou jammer zijn wanneer we meer van dat soort uitzonderingen zouden krijgen.”

Welke rol spelen bladmeststoffen en plantversterkers bij het voorkomen van meeldauw?

„Van de groep van fosfonaten - waar bijvoorbeeld Luna Care in zit - weten we dat ze naast hun directe werking de weerbaarheid van de bomen vergroten - en daarmee dus ook de weerbaarheid tegen ziekte als schurft en meeldauw. Daar zien we mooie resultaten van in proeven en in de praktijk, al blijft het lastig aan te geven hoe groot het effect van die plantweerbaarheid precies is. Dit geldt nog meer voor bladmeststoffen met onder meer calcium en silicium: je kunt het blad er zeker mee versterken, maar een directe relatie met een verminderde vatbaarheid voor ziekten zoals meeldauw is moeilijk vast te stellen. Van zwavel weten we overigens wél dat deze een goede nevenwerking op meeldauw heeft.

Uiteindelijk draait het bij dit soort zaken om het totaalplaatje: hoe vitaler en weerbaarder het gewas, hoe minder kans op ziekten en plagen.”

Tot slot: de beheersing van meeldauw, hoe pak je dit het beste aan?

„De belangrijkste boodschap is: begin op tijd. Vooral op percelen met gevoelige rassen of percelen met een meeldauw-historie is het advies om al in het groene knopstadium te starten met een bespuiting. De meeste telers combineren zo'n bespuiting met een reguliere bespuiting tegen schurft. Dat kan doorgaans prima, maar wees er beducht op dat er soms ook een aparte spuitronde voor meeldauw nodig kan zijn, vooral bij droog weer als schurft minder prioriteit heeft.

Voor wat betreft de spuitschema's zijn er meerdere combinaties te maken. Bij de start van het seizoen vind ik het raadzaam om de sterkste middelen uit de groep van de SDHI's toe te passen, bijvoorbeeld Luna Privilege. Voor het middenblok zijn Flint, Stroby®, Nimrod® en eventueel ook Luna Care (met name in peer) te gebruiken. Later in het seizoen komen dan de middelen aan bod met een kortere veiligheidstermijn, zoals Topaz® en Cyflamid®. Luna Experience is ook een optie in het afspuitschema en werkt net als Luna Care goed op een breed scala aan schimmels.

Hierbij moet wel gezegd worden dat telers en adviseurs allemaal zo hun eigen invulling geven aan het spuitschema. Er is gelukkig nog voldoende keuze in fungiciden en binnen de drie blokken kan er ook nog wel wat geschoven worden, bijvoorbeeld door de SDHI's wat later te positioneren en juist te starten met Cyflamid®.”

Topaz® 100 EC is een geregistreerd handelsmerk van Syngenta
Stroby® WG is een geregistreerd handelsmerk van BASF
Cyflamid® is een geregistreerd handelsmerk van CertisBelchim
Nimrod® 250 EC is een geregistreerd handelsmerk van ADAMA

Meeldauw groeit vanuit de knop mee in het blad. Door deze meeldauwpluimen weg te knippen wordt verspreiding van sporen voorkomen.

‘WIJ GAAN VOOR EENVOUD EN GEMAK’

„Wij sturen binnen ons bedrijf graag op eenvoud en gemak. Op die manier kunnen we het werk goed met z'n tweeën aan.” Dat zegt Bjorn van Eck (23) uit Batenburg (Gld.). Samen met zijn vader Marco runt hij een 23,5 hectare groot fruitteeltbedrijf. Tot vorig jaar werden er alleen appels geteeld. Dit jaar is er 2,5 hectare appels (Red Prince) vervangen voor peren (Conference), met name voor wat arbeids- en risicospreiding. Techniek is een passie van Bjorn: „Onderhoud van machines en trekkers doe ik het liefste zelf.”

Wanneer wist je dat je fruitteeler wilde worden?

„Dat wist ik al van jongs af aan. Op de basisschool zei ik al dat ik later appelboer wilde worden. En daarna is er eigenlijk nooit iets anders in me opgekomen. De schoolkeuze was dan ook niet moeilijk: dat werd het Yuverta in Geldermalsen, richting fruitteelt. De stages vond ik het meest interessant. Ik heb onder meer bij een biologische fruitteeler stage gelopen. Dat was toch wel heel anders dan thuis. Ik vind het knap hoe ze ziekten en plagen onder de duim houden, maar ik zou toch niet willen ruilen. Als biologisch teler ben je altijd bezig. Met name tijdens het schurftseizoen moet je vrijwel elke dag koper of zwavel spuiten. Dat lijkt mij niks; je bent in die periode heel erg gebonden en hebt nauwelijks tijd om andere dingen te doen.”

Je zit nu drie jaar in een VOF met je vader. Hoe zijn die jaren verlopen?

„Eigenlijk heel goed. M'n vader en ik zitten aardig op één lijn voor wat betreft de bedrijfsvoering, dus veel meningsverschillen hebben we niet. Nou ja, m'n pa is net iets voorzichtiger met snoeien. Ik ga het liefst voor wat straffer snoeiwerk. Dat geeft in mijn ogen wat vitaler en sterker hout. Een echte rolverdeling is er niet, al hebben we wel onze eigen voorkeuren. Zo doet m'n pa de onkruidbestrijding en de bewaring en regelt hij de boekhouding. Ik doe iets meer het buitenwerk en neem het onderhoud van machines en werktuigen voor mijn rekening. Voor de rest doen we veel samen.”

Wat is er veranderd sinds je in het bedrijf zit?

„Een belangrijke verandering is dat we dit jaar voor het eerste peren telen. Zeker voor mijn vader is dat bijzonder, omdat hij zijn hele leven alleen appels heeft geteeld. Afgelopen december hebben we 2,5 hectare Conference aangeplant. Belangrijkste reden hiervoor is de werkspreiding, met name tijdens de oogst. We hebben onze handen al behoorlijk vol aan de 14 hectare Elstar die er nu staat. Als dat nog meer zou worden, is er extra personeel nodig tijdens de pluk en dat willen we liever niet. Verder passen de peren ook wel in het plaatje van wat extra risicospreiding. Omdat we hier niet ver van de Maas zitten en op zavelgrond telen, hebben we voor Kwee Adams onderstammen gekozen. Deze

Bjorn van Eck (23) runt samen met zijn vader Marco een fruitteeltbedrijf in Batenburg (Gld.). Op een areaal van 23,5 hectare worden 21 hectare appel (14 ha Elstar, 4,5 ha Red Prince & 2,5 ha Wellant) en 2,5 hectare peer (Conference) geteeld.

staan bekend om hun goede groeikracht en passen daardoor prima op de wat lichtere gronden. Ook hebben we afgelopen jaar voor het eerst met de Tree-Scout gewerkt. Met dit camerasysteem - dat op het dak van de trekker zit - kun je bloesems en vruchten tellen en de groei meten. Vooral voor Elstar zien we dat als een aanwinst. Dit ras is namelijk gevoelig voor beurtjaren, waardoor er relatief veel schommelingen in de opbrengsten zitten. Door de bloesems per boom te tellen kunnen we gericht dunnen. Afgelopen jaar hebben we hierdoor al de helft minder bomen gedund. Of het daadwerkelijk bij gaat dragen aan een gelijkere groei en een stabielere productie? Dat zal de komende jaren moeten blijken. Feit is dat we nu preciezer kunnen werken en dat we ook minder met de hand hoeven na te dunnen. Dat past ons wel, want we hebben nu al werk genoeg!”

Waar wil je de komende jaren met het bedrijf naar toe?

„Ik zou graag nog wat meer zaken willen automatiseren. Eén van mijn wensen is de aanleg van druppelirrigatie en -fertilisatie. Mogelijk gaan we daar komend seizoen al mee aan de slag. Eerst in de peren - want daar zit het meeste rendement - en later misschien ook in de jonge Elstar-aanplant. Verder zou ik nog wel een stukje bij de schuur aan willen bouwen. Deze staat nu bomvol met kisten en machines,

waardoor er nauwelijks ruimte over.

Voor de langere termijn zou ik ook wel een wat grotere koeling willen hebben. Op dit moment kunnen we zo'n 800 ton product opslaan in acht koelcellen. Deze draaien echter nog op freon, waarmee we nog wel mogen koelen, maar niet kunnen uitbreiden. We zullen dus op termijn over moeten stappen op een nieuw systeem om uit te breiden.

Verder zou ik ook nog wel een keer hagelnetten willen plaatsen. Ik weet dat dit een enorme investering vergt, maar het biedt ook een hele prettige zekerheid. Ik weet nog dat we in 2019 een enorme hagelbui hebben gehad waardoor bijna alle fruit zwaar is beschadigd. Hoewel we een hagelverzekering hebben, heeft dat toen behoorlijk veel pijn gedaan!”

Wat zie je als grootste uitdagingen - of zorg - voor de komende jaren?

„Dan denk ik eerst aan de sterk toenemende restricties voor gewasbeschermingsmiddelen. Komend jaar gelden er bijvoorbeeld veel zwaardere eisen voor het gebruik van Captan, waardoor we dit middel veel minder vaak kunnen gebruiken. Vooral de beheersing van vruchtboomkanker in Wellant en Red Prince wordt daardoor een hele lastige klus. Maar ook bij de schurftbestrijding gaan we de beperkingen op Captan zeker voelen.

Verder maak ik me ook wel wat zorgen over de steeds grotere machtspositie van de supermarkten. Kan onze coöperatie The Greenery daar nog wel tegenop? Of krijgen we straks te maken met onmogelijke eisen waar we aan moeten voldoen?”

Hoe zie je de toekomst tegemoet? Ben je over tien jaar nog fruitteeler?

„Over tien jaar ben ik zeker nog fruitteeler! Mensen blijven toch gewoon appels en peren eten? Dan blijven ze ons ook nodig hebben. Zo zie ik dat.”

‘IK ZOU NOG WEL WAT MEER ZAKEN WILLEN AUTOMATISEREN’

Wat vind je het mooiste aan je vak?

„Dat is de afwisseling. Snoeien, spuiten, dunnen, plukken; ik vind het allemaal mooi werk. Al moet ik zeggen dat ik het trekkerwerk misschien wel het allermooiste vind!”

Tot slot: welk advies zou je startende collega's mee willen geven?

„Als je in het bedrijf stapt, dan moet je er ook voor de volle 200 procent voor gaan! Er zijn zoveel zaken die op je pad komen en daar moet je wel mee kunnen dealen. En ook belangrijk: blijf positief, want dat geeft energie.”

In de rubriek Jong & Ondernemend laten we jonge ondernemers in de land- en tuinbouw aan het woord. Hoe runnen zij hun bedrijf? Welke kansen en bedreigingen zien ze binnen hun vakgebied? En vooral: hoe zien zij de toekomst tegemoet? In deze aflevering: Bjorn van Eck uit Batenburg (Gld.).

„De les van twee jaar geleden is dat we vooral op tijd moeten starten met de bestrijding van valse meeldauw en daarna nergens steken mogen laten vallen in het spuitschema.”

Bart de Jong, teeltadviseur akkerbouw bij Theunisse BV in Steenberg (N-Br).

‘Als je een deel in je gewas vergeet te behandelen, dan ga je de strijd tegen meeldauw niet winnen’

Bart van Os, kweker bij rozenkwekerij Porta Nova in Waddinxveen (Z-H).

„Afgelopen jaar is door het relatief droge en warme weer ideaal geweest voor de ontwikkeling van meeldauw. De uitgangssituatie voor komend voorjaar lijkt dus niet echt gunstig.”

Max Vervoorn, specialist gewasbescherming grootfruit bij CAF.

„Wij sturen binnen ons bedrijf graag op eenvoud en gemak. Op die manier kunnen we het werk goed met z'n tweeën aan.”

Bjorn van Eck, fruitteler in Batenburg (Gld.).

COLOFON

Concept en realisatie:

- Bayer CropScience SA-NV

Vormgeving en opmaak:

- StudioCR

Fotografie:

- Bayer CropScience SA-NV

Drukwerk:

- HH Global

Dit is een uitgave van:

Bayer CropScience SA-NV

Siriusdreef 36

PO Box 88

NL-2132 WT Hoofddorp

www.agro.bayer.nl

Onze gebruiksaanwijzingen, zowel mondeling als schriftelijk verstrekt, berusten op uitgebreide proefnemingen. Wij adviseren naar beste weten volgens kennis van zaken van dit ogenblik, echter zonder daarvoor aansprakelijkheid op ons te nemen, omdat opslag/bewaring en toepassing zich aan onze controle onttrekken. Beschrijvingen van een product, resp. gegevens over de eigenschappen daarvan betekenen niet, dat verantwoordelijkheid wordt gedragen bij eventuele schade.

Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

Bayer CropScience aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid over gepubliceerde uitspraken en/of meningen. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd of openbaar worden gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Bayer Crop Science SA-NV.

Terug in de tijd

Langedijk, Noord-Holland, september 1936:

'Ongekende drukte aan de "Langedijk" waar momenteel grote massa's kool worden verwerkt tot zuurkool, bestemd voor de export naar Amerika. Sinds jaren is het niet zo druk geweest.'

Foto: Nationaal Archief/Spaarnestad Photo

ADVERTORIAL

Nieuwsbrief

Ook de laatste tips, trends en telerservaringen in jouw inbox? Meld je aan middels de QR code!